

поділитися своїм, а також зміцнити спільні цифрові можливості та ефективніше протидіяти російській агресії. Програма сприятиме наближенню українських компаній, дослідників та органів державної влади до ЄС через побудову спільних цифрових інфраструктур, а також сприятиме подальшій цифровій трансформації.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Сектор зовнішньоекономічної діяльності. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (дата звернення: 22.11.2024).
2. Офіційний сайт «ДІА». Програма «Цифрова Європа» URL: <https://business.diia.gov.ua/digital-europe-programme> (дата звернення: 13.11.2024).
3. На шляху до Єдиного цифрового ринку ЄС: електронна комерція, телекомунікації, довірчі послуги. Український центр європейської політики, 2021. URL: <https://ucerp.org.ua/doslidzhennya/na-shlyahu-do-yedynogo-cyifrovogo-rynku-yes-elektronnakomercziya-telekomunikacziyi-dovirchi-poslugu.html>
4. Open Data Day 2024: Unity for Progress. URL: <https://thedigital.gov.ua/>

Ратука Наталія

doctor of economic sciences, professor, head of the department of social and economic development of rural territories, National scientific centre «Institute of agrarian economics», Ukraine

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗБУДОВИ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ STRATEGIC GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF RURAL COMMUNITIES IN THE CONTEXT OF POST-WAR RECOVERY IN UKRAINE

Результати проведених нами досліджень свідчать про наявність стійких негативних тенденцій у соціально-економічному розвитку сільських територій, на яких проживає понад третина населення України. Зокрема, тут спостерігається безпрецедентна депопуляція, низький рівень зайнятості та доходів, зростання інтенсивності трудової й воєнної міграції, занепад

соціальної інфраструктури на селі й інші, що становлять потенційну загрозу для стабільного соціального розвитку та економічної безпеки держави.

Під час російсько-української війни ситуація значно погіршилася. На сучасні сільські території окрім традиційних чинників впливають нові, викликані війною, а саме: окупація ворогом територій, мобілізація та вимушена міграція сільського населення, знищення підприємств, їх основних та оборотних засобів тощо.

Чисельність сільського населення порівняно з 1990 р. зменшилася на 4495,7 тис. осіб, або на 26,5%. Низька народжуваність і високий рівень смертності протягом тривалого часу досягли сьогодні критичної межі. Коефіцієнт смертності сільського населення більш ніж втричі перевищує коефіцієнт народжуваності. Кількість людей віком понад 60 років в 1,5 раза перевищила чисельність дітей у віці до 14 років, а людей у найбільш продуктивному репродуктивному віці (20–39 років) лише 27% від загальної чисельності сільського населення України. Тобто, відбувається деформація вікової структури сільського населення України: половина жителів села – особи пенсійного віку, а понад 18% - особи віком 65+. [1]

Катастрофічною є ситуація у сфері зайнятості сільського населення, ускладнена війною, пандемією, нестабільністю аграрного ринку та пов'язаних з ними кризовими явищами. Зокрема, рівень зайнятості сільського населення становить лише 40,7%, причому з них 35,5% – це неформально зайняті. Занепадає соціальна інфраструктура – за 10 останніх років кількість загальноосвітніх шкіл зменшилася на 38,6%, лікарняних закладів – в 16,8 раза, фельдшерсько-акушерських пунктів – на 34,5%, бібліотек – на 11,3%, закладів культури клубного типу – на 8,3%. [1]

Добробут сільського населення теж продовжує погіршуватися. Незважаючи на зростання сукупних ресурсів і грошових доходів, селяни через втрату роботи, випереджувальні інфляційні процеси в країні, суттєве здорожчання комунальних і транспортних тарифів, продуктів харчування та промислових товарів тощо з року в рік бідніють, часто відмовляючи собі у

задоволенні навіть найнеобхідніших потреб – належного харчування та оздоровлення, а їхні діти – спроможного виховання та навчання.

Вирішення озвучених проблем вимагає активізації наукових досліджень та дієвих наукових розробок. Зокрема в Україні так і не озвучено чітку державну позицію щодо розвитку сільської місцевості та заходів, спрямованих на її поліпшення. Життєво важливі потреби населення у сільській місцевості все ще залишаються без належного реагування держави, наростає соціальна відчуженість унаслідок погіршення всього спектру соціально-трудова відносин.

Міністерство аграрної політики та продовольства України 15 листопада цього року презентували Стратегію розвитку сільського господарства та сільських територій до 2030 року. Однак, варто зауважити, що хоча назва Стратегії й містить «розвиток сільських територій», але переважно вона зорієнтована на розвиток сільського господарства, як виду економічної діяльності, а сільські території, що абсолютно не є тотожним поняттям сільському господарству, залишилися, на жаль, поза увагою у даному документі. Сільські території поняття значно ширше, в першу чергу – це люди, які населяють цю територію. Тому розвиток сільських територій має передбачати створення належних умов для проживання, праці й відпочинку сільського населення, підвищення якості їх життя, забезпечення добробуту й благополуччя, високих рівнів доходів, вільного доступу до отримання якісних соціальних послуг тощо. А сільське господарство – це тільки невеликий, хоч і вагомий, гвинтик в цьому механізмі. Тим більше з огляду на те, що наразі тільки 38,0% сільського населення задіяно у сільському господарстві – за період 2015-2022 рр. частка сільського населення, зайнятого в ньому зменшилася на 3 в. п. [1] Це свідчить про поступове, але невпинне зменшення кількості робочих місць в сільському господарстві, і необхідність розвивати інші види економічної діяльності та організаційні форми підприємництва на селі для забезпечення зайнятості сільського населення.

Результати досліджень підтверджують необхідність активізації соціальної політики держави в частині поліпшення демографічної ситуації на селі, підвищення рівня життя сільського населення, розвитку його професійних навичок та підвищення продуктивності праці, зменшення диференціації між доходами сільського та міського населення, сприяння розвитку ефективного бізнес-середовища.

Пріоритетним напрямом повоєнного відновлення сільських територій в першу чергу має стати забезпечення зайнятості сільського населення через створення якісно нових робочих місць з гідними умовами праці та рівнем заробітної плати; сприяння розвитку сімейних фермерських господарств та інших малих форм підприємницької діяльності, як основи середнього класу на селі; стимулювання розвитку різногалузевої структури зайнятості, урізноманітнення сільськогосподарської та несільськогосподарської діяльності; розвитку тваринництва та вирощування водних біоресурсів (аквакультура); впровадження нових виробництв, в першу чергу переробних; надання різноманітних побутових, інформаційно-комунікаційних послуг та інших видів діяльності; створення можливостей трудової мобільності, запровадження атипових і гнучких форм зайнятості, в т. ч. зайнятості в умовах цифровізації. Однак, на разі це складне питання, адже понад 16 тис. населених пунктів (58% від загальної кількості) не охоплені оптичними мережами жодного провайдера. Майже 4 млн людей живуть у селах, де немає фіксованого швидкісного Інтернету. Переважно в сільській місцевості не підключено до інтернету 40% шкіл, 92% бібліотек, 37% лікарень. [1] Як наслідок, освітні заклади позбавлені можливостей дистанційного навчання в період форс-мажорних обставин, як-то війна чи карантин, а лікарні – впроваджувати телемедицину та повноцінно консультувати пацієнтів в онлайн-режимі. За наявності відповідної мережі, оператори встановлюють вищі тарифи за послуги, ніж у містах через малу кількість абонентів. У результаті багатьом сільським мешканцям це дорого. Вони не можуть навчатися, працювати віддалено, підвищувати свій професійний рівень, урізноманітнювати дозвілля тощо.

Таким чином, подолання негативних проблем у соціумі села і на його територіях на перспективу можливе лише за умови використання комплексного підходу до розвитку сільських територій, стабільної мінімізації ризиків, насамперед, припинення воєнних дій та економічного характеру, поліпшення фінансового достатку місцевих бюджетів для соціальної відбудови та подальшого розвитку сільських громад і територій.

Список використаних джерел:

1. Статистична інформація. Державна служби статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html
2. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/community/reports>

Potryvaieva N. V.

doctor of economic sciences, professor, professor of the department of accounting and taxation Mykolaiv national agrarian university, Ukraine

Palieiev A. A.

Postgraduate Mykolaiv national agrarian university, Ukraine

РОЗВИТОК РИНКУ АУТСОРСИНГОВИХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД DEVELOPMENT OF THE OUTSOURCING SERVICES MARKET IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Розвиток ринку аутсорсингових послуг в контексті діджиталізації територіальних громад є важливим кроком до модернізації управлінських процесів та підвищення ефективності органів місцевого самоврядування. Аутсорсинг дозволяє оптимізувати діяльність громади, передаючи непрофільні функції зовнішнім організаціям, що підвищує конкурентоспроможність громади та дозволяє зосередитись на ключових завданнях [1, с. 367]. Така концепція передбачає передачу конкретних функцій спеціалізованим компаніям, що виконують їх на високому професійному рівні відповідно до умов договору [2, с. 22].